

Stämning

Å tjensten vägnar får jag härmed till Sollefteå instundande Härads Wårting, som den 25 dennes börjar å Hallsta Gästgifvargård, instämma Erik Henriksson i Wallen och dess hustru Märta Dea Pålsdotter, samt pigan Cajsa Lisa Ersdotter, denna senare såsom skäligen misstänkt att hafva qvällen den 15 april klockan omkring 8 på aftonen stått i försåt för och med flera sårande slag öfverfallit sin husbonde, ofvannämnde Erik Henriksson, då denne varit i stallet för att fodra hästen; äfven som till vittnen Abraham Eliasson och Per Henrikssons hustru Cajsa Greta. Stämningen hörsammas med laga påföljd.

Junsele och Wallen den 23 april 1864

C. A. Westerlund
t.f. Kr. Länsman

År 1864 den 23 april inställde sig, efter anmodan, undertecknad t.f. Krono Länsman, åtföljd af Kronofjerdingmannen A. Edin och v.Nämndemannen Jon Zackrisson hos bonden Erik Henriksson i Wallen, Junsele socken, för att taga kännedom om det brott som den 15de dennes å stället blifvit föröfvat, dervid nämnde Henriksson blifvit i sin egen stallbyggnad med flera sår öfverfallen.

1:a Pigan Cajsa Lisa Ersdotter på hvilken misstankar hvilade att hon, af sin matmoder Märta Dea Pålsdtr öfvertalad, skall hafva stått i försåt för och öfverfallit Henriksson, togs i enskilt förhör, dervid hon berättade sig hafva hört Henrikssons ifrån stallet kommande nödrop, hvarefter hon i stallet kommen, fann Henriksson innanför stalldörren, ropande, under det han reste sig från golfvet: "Kom och hjälp mej". Ersdtr hade då upphjelp Henriksson, som emellertid fortfarande ropade. Under tiden hade Henrikssons hustru Märta Dea, tillika med de två yngre gossarna utkommit och pigan hade ropat till henne: "Kom och hjälp mej ut me´n" — hvar på hustrun skall hafva svarat: "Släpp´n och låt´n gå hvar´n vill". Henriksson, lössläppt, hade då, efter en wändning inåt stallet, utgått, men några alnar ifrån stallet nedfallit på jorden. En granne, Abr. Eliasson, hade då kommit och upphjelp samt infört Henriksson. Först då gubben låg på marken hade Ersdtr sett honom vara blodig i hufvudet. Någon vidare kännedom om händelsen, förnekas helt och hållet.

2de Henrikssons hustru, äfvenledes förhörd, berättade att hon, omkring klockan åtta på aftonen, då Henriksson ämnat sig ut i stallet, anmodat honom att gå på "gammelmasel(?)vin´" och taga bättre hö än det som förut fanns i stallet. Henriksson, som sedan sagt sig ej höra detta gick emellertid åt stallet. Snart derefter hade Pålsdtr hört något underligt läte men trott det vara en trana. Hon hade dock gått ut och fått se tvenne på afstånd varande qvinnor samt pigan, som i stalldörren stod och ropade: "Kom och hjälp!" — hvarefter Pålsdtr gick ditåt och såg pigans försök att få ut Henriksson som stått inne i det yttre stallrummet. Då hade hustrun ropat: "Gud bevars´, det blir värre med hvar dag; Släpp´n och låt´n gå hvar´n vill". Pigan hade då släppt Henriksson som wändt inåt stallet, men genast utkommit och så fallit omkull på gården, hvarvid hustrun, seende Henrikssons blod, ännu mera blifvit förskräckt, hvadän hon ej minns huruvida tillstädeskomne Abraham Eliasson hjälpt Henriksson eller ej.

3^{tie} Erik Henriksson berättade att han, som två gånger förut ämnat gå i stallet, men af hustrun, som sagt sig sjelf hafva fodrat hästen, blifvit derifrån hindrad, hade dock slutligen sedan han ätit qvällsvard, på hustruns tillsägelse klockan omkring åtta, gått till stallet och der inkommen bakom dörren fått ett starkt slag åt hufvudet, hvarvid han sett sig omkring men ej blifvit någon varse. Fortsättande sin gång fick han ytterligare två slag och det fjerde då han wände sig. Henriksson hade då börjat ropa och tagit "bakut" och der under fått tag i en som började hålla för hans hals och mun. Efter åtskilligt brottande med denna person under hvilken han en gång legat på golfvet, hade han slutligen fått upp dörren och med sig ut i yttre rummet dragit nämnde person, som då befanns wara hans egen piga, hvilken ännu sökt hålla honom inne. Slutligen hade Henriksson dock slitit sig lös ifrån pigan, hvarefter hustrun ankommit yllika med Abraham Eliasson, som hjälpt honom in i stugan.

Efter anteckning här af, blefvo ofvannämnde trenne personer jämte Abrah. Eliasson och en grannhustru Johansdotter till infallande Härads Ting med Solleftea instämde.

Ar och dag som ofvan.

C. A. Westerlund

Uppå begäran af Herr KronoLänsman C. A. Westerlund får jag härmed intyga att Bonden Eric Henrikssons i Wallen Piga Cajsa Lisa Ersdtr, som är född 1836 eger någorlunda Christendoms-kunskap. Hvad hennes vandel hittills beträffar har den varit oklandrad men nu är hon allmänt i Wallen misstänkt att hafva burit wåldsamt hand å sin Husbonde.

Junsele d. 23 april 1864

Salomon Sundius

v. Pastor

1864 den 26 April

S.D. fullföljde t.f. länsman Carl August Westerlund den stämning han mottagit, så lydande: Å tjänstens vägnär och ? ett samman-----
hvarmed ingafs detta polisprotokoll år 1864-----
Och voro parterne närvarande.

Svarande pigan förmälde: att under det hon uppehöll sig i Badstufvan hade hon hört nödrop och----- med-----begäran om hjälp, som föranlett till att hon sprungit ner till stallet och funnit husbonden ligga på golfvvet därstädes i beråd att resa sig upp, men fortfarande ropande, utan på hennes fråga gett svar på eller gick åt honom göra något hade hon tagit i honom att resa honom upp hvartill han dock sjelf hufvudsakligen bidrog
Men derpå utkommen på stallgården hade han fallit omkull och fortfarande legat då grannen Abrah. Eliasson tillkommit och hjälpt honom upp, utan att hon gjort husbonden något för när eller kunde förstå anledningen till den angivelse som skedd, emedan hon som tjenit 5 år först och nu i 2ne års tid hos Erik Henriksson någonsin varit med honom oense eller visste annat än ett godt förhållande den med (därmed?) har egt rum.

Erik Henriksson uppgaf sig hafva den ifrågavarande aftonen uppehållit sig i stallet, då han vänd med ryggen åt dörren som stått öppen känt först ett slag öfver hufvudet, så att hatten for af honom och då han skulle vända sig om att se hvarifrån slaget kom fått ytterligare ett par som tagit åt nackens nedre del-----
- det varit så lågt i taket att han nått upp däremot med hufvudet och då han därpå fått tag i en person som bakom dörren befann sig utan att se hvilken det var, men (ännu? även?) som det var mörkt hade svarande pigan som sade sig skola hjälpa honom efter han ropat sökt draga honom ut genom dörren.
Men Erik Henriksson stretat emot ej vetande hvad han rätt gjort (?) af den----- pigan haft för honom som utkommen från stallet fallit omkull och blifvit af Abrah. Eliasson enl. d s satt-----
utan att Erik Hson kunde säga sig hafva haft vidare olägenhet af ifrågavarande våldsamhet.

Hustru Märtha Dea Påhlsdtr sade sig hafva under det hon var sysselsatt med spånad hört rop medan mannen befann sig i stallet och begifvande sig upp dit sett mannen på ena och pigan på andra sidan om stallporten, flickan hållande honom i armen liksom viljande dragande honom ut, han det har stretat emot, därpå sjelf gående ut ur stallet fallit omkull och med anledning af mannens visade uppretade sinnesstämning flickan liksom tagande det åt sig yttrat: inte har jag gjort er något, jag skulle hjälpa er endast. Hafvande vid det Hustrun anlände mannen yttrat:

Släpp mig och har Hustrun sjelf förmanat henne dertill då hon fann henne hålla honom i armen i stallporten.-----

Tilläggande matmodren att hon ej funnit ringaste anledning till något missförhållande emellan Erik Henriksson och Cajsa Lisa Erdotter hvilken deremot ej varit tåld af grannarna i byn för det hon vittnat emot Erik Hson å förra tinget----fråga om gjord angivelse mot honom om tidelagsbrott.

Såsom vittnen var inkallade Abraham Eliasson och Hustru Cajsa Greta Johansdtr i Wallen vilka övriga hördes på Ed om vars vigt de erinrades och förmälte:

1: Eliasson: att under det han-----åkern förnam Erik Hson ropa och gifver sådant ljud om nöd att det hördes i hela byn och då vittnet derav, efter samråd med en annan grannes som äfven var ute på åkern, iakttagelse fann Erik Hson liggande omkull och gifvande fortfarande rop, dervid Hustrun äfven tillstädeskommen sagt att han blifvit slagen av hästarna. Men har yttrat: ingen häst har slagit mig men en människa var det, antingen karl eller qvinna. Hvarefter sedan han blifvit hulpen upp-----Cajsa Lisa Ersdtr varit stående i stallporten utan att yttra något och efter-----sig in i boningshuset Erik Hson nedsättande sig tillhålla----- berättade som i korthet sådan skada inför Rätten med tillägg att Den människa som han efter slagets erhållande fick tag i "var just den Cajsa Lisa", hvilket hon ej hade något att erinra emot, under yttrande det han väl ej kunde misstänka henne för något sådant våld, såsom jag är nu. Hvarmed vittnet förmodat henne hafva menat att hon befann sig i hafvande tillstånd, ett förhållande som Sden nu medgaf.

2: Johansdotter hade uppehållit sig med en grannhustru i fähuset och hört Erik Hson skrika med dämpad röst först men sedan med högre röst och efter att någon stund då vittnet begaf sig ut att se efter förhållandet barnen i Erik Henrikssons gård sprungit till stallet, sett honom sjelf komma ut ur stallet under det-----
fortfarande nödrop samt att han derpå fallit omkull och en röst gjort sig hörbar med de orden: inte har jag gjort er något illa, utan att vittnet sett pigan Cajsa Lisa;

Hermed kom endast Hustrun till Erik Hson samtidigt med barnen och förnummit henne anropa Gud men ej kunnat urskilja hvad eljest hon yttrat hafvande ej sett om någon kommit från Erik Perssons badstufva hvilken ligger bakom stallet hvars ingång vetter åt motsatt eller den sida till hvilken vittnet haft sin utsikt så att man skulle liksom kringgå stallbyggnaden för att från förra hället komma derifrån hvaruti ock förra vittnet instämde...

Aklagaren åberopade att Erik Henriksson först angifvit pigan men sedan sökt fritaga henne för våldet och förmodade således att han blifvit öfvertalad dertill samt att Hustrun föregifvande om att han blifvit slagen av hästen vore en dikt(?) -----åklagaren hört uppgifvas Kreaturet skola så hafva ett lamm. Hvaremot Hustru Pålsdtr påstod att mannen blifvit slagen -----af hästen så att han fallit på den tanken att han på samma sätt nu erfarit något våld. Derförutan erinrades af åklagaren att Erik Henriksson antytt vid förhör med honom att han liksom kände någon taga sig för munnen hindrande hans andedrägt och att han haft två okständer lossnade, ett förhållande som af honom nu medgafs utan att kunna närmare förklara huru dermed förhållit sig vidare. Att det skett då han drogs med den person han påträffat i stallet och att han ej kunde veta huru tänderna lossnat om ej derigenom att han stött sig mot is belägen på marken i fallet efter utkomsten från stallet,-----befanns att fäst sig åter.

Sedan de afhörda vittnen ingifvit följande kostnadsräkningar så uppläste åklagaren detta prästbetyg: På begäran af Herr Kronolänsman-----

Och öfverlämnades målet till Häradsrättens pröfning med hemställan om ej Cajsa Lisa Ersdotter gjort sig skyldig träda i fängsligt förvar. Hvarefter Häradsrätten med lemnande af sakens afgjörande till Tinget slutförordnade om Erik Henrikssons besiktigande av ProvincialLäkaren och sedan från honom blifvit utförd, utlåtande av innehåll: att samme Henriksson i nedersta delen.....

Så ock efter kungjord tid för Tingets afslutande till Den 5te September

Blef vid förnyat upprop af parterna afkunnadt följande

Utslag

Emedan genom den hållna undersökningen angående det Bonden Eric Henriksson i Wallen den 15 april detta år uti eller vid ingången till hans stall öfvergångna våld, någon anledning icke förekommit till antagande af den förmodan som skulle främmande person dertill föranledt ej efter att han blifvit slagen af hästskatur med mindre han varit i liggande ställning, finner HäradsRätten oagtdt antagligt skäl ej heller visar sig att för våldet angifna Pigan Cajsa Lisa Ersdtr varit stående i försåt för Eric Hson, bindande liknelser dock förete sig dertill att hon som träffats på stallet samtidigt som då E. H. från sig gifvit nödrop kunnat hafva varit den hvarifrån härledts sig de skador vilka provincial Läkaren Doctor W. funnit å Hsons nacke, nämligen ett 2 $\frac{1}{4}$ tum långt sår i riktning från högra örat snett nedifrån och vänster uppåt nacken 2ne andra sår av i $\frac{1}{4}$ tums längd i sträckning efter varandra nedanför det förra och ett ytterligare 5 tums långt sår i trakten av vänstra-----benets bakre del af vilka åtminstone de förstnämnda varit tillfogade med trubbigt tillhygge, Och pröfvar därför Härads Rätten, då Cajsa Lisa Ersdtr nekat till ifrågavarande våld skäligt förelägga henne jämlikt 30 och 31 §§ af 17 capitlet af Rättegångs Balken att nästa ting andra rättegångsdagen vara beredd med sin Ed visa och sig värja att hon icke den 15de April med tillhygge eller annorledes tillfogat sin Husbonde E. H. I Wallen de särskilda eller något enda af de sår hvilka vid besigtning af Provincial Läkaren befunnits å hans nacke.

För afläggande af hvilken Ed hon bör anmäla sig hos sin själasörjare en månad före tinget och sedan så ofta hon påkallas för att sin Eds vigt och vådan af mened undervisas samt med bevis om sin kändedom deraf å Edgångsdagen vara försedd, allt vid 10 Rd:s vite. hvarefter och sedan det värjat sig om Eden fullgjort eller Ersdtr deråt brister eller för kallelse uteblifver för hvilket fall hon anses inte kunna Eden av Härads Rätten rätt erfara laglikmätigt utlåtande meddela.

Egande den med detta utslag missnöjde att däruti söka ändring hos Kongl. Majts och Rikets Svea Hofrätt genom besvär bestrida inom 30de dagen härefter som denna oräknad blifver onsdagen den 5te nästkommande October, böra af Klagandena sjelf underskrifna eller genom befullmäktigat ombud vara företett det ingifna så att detsamma besvär skola upptagas till pröfning.

Kostnadsräkning äfven resan från Wallen i Junsele Socken till Hallsta Tingsställe för att vittna uti ett af t.f. Länsman C. A. Westerlund å tjänstens vägnar inlämnat brottsmål emot pigan Cajsa Lisa Ersdotter i Wallen angående öfverfallande af sin Husbonde.

Skjuts från Wallen till Sollefteå 9 mil a 80 öre-----	7-20
lika åter 9 mil a 80 öre-----	7-20
5 dagars tidspilla a 1,50-----	7-50
körpengar och åkdons lega för 18 mil a 6 öre	1-08
Färjpenngar vid Schärfsta-----	75

	Rr Rnst 23 73
För Hustrun Cajsa Greta Jonsdotter Lika -----	23 73

	Tillsammans Rr 47:46

Hallsta Tingsställe den 26 April 1864

Abram Eliasson (bomärke)
Cajsa Greta Jonsdotter (bomärke)
i Wallen

*Attest för Pigan Cajsa Lisa Ersdotter, som är ålagd,
att vid Tinget i Sollefteå aflägga värjemåls- Ed för
egen oskuld*

*Född år 1836, eger Cajsa Lisa Ersdtr försvarlig
Christendoms-kunskap, har ock hitintills fört oklanderlig
vandel-----*

*Vid samtal med henne angående den sak, för hvilken
hon allmänt (nästan) misstänkes, åberopar Hon sin
oskuld-----*

*Vigten af den Ed Hon tänker aflägga, har jag, så godt
Herran mig nåd gifvit, sökt framhålla.*

*Gåfve Gud att Hon besinnade sig, om hon möjligen vore
brottslig. Jag öfverlemnar Henne härmed åt Guds eget,
hennes eget samvetes och Guds genom Domaren skeende
vidare bepröfvande.*

Junsele 29^e November 1864

L.J. Falck

Adj. I Junsel

“Mannen med harpan”

Lorenz Theofron Falck f. 1826 i Piteå d. 1868 i Eden

Kom till Junsele 1864 som hjälppräst till Kh Sundius.

Under sin studietid lär han vid gymnastikövning ha fått en stöt i huvudet, så att han tidtals ej var helt redig. Prästvigd, men rotlös.

Begåvad med vacker sångröst. From och god, gav bort allt han hade och fick.

1864 den 1 December

S. d. Wid återföretagande af det från näste(?) Ting uppskjutna mål, under N. 17 i då förda Dombok antecknade emellan Länsm. C. A. Westerlund, såsom åklagare, och Pigan Cajsa Lisa Ersdtr i Wallen, tilltalad såsom misstänkt att hafva stått i försåt för och öfverfallit sin husbonde Erik Henriksson, företrädde parterna och ingaf Sden detta prestbevis " Attest för Pigan Cajsa Lisa"-----Litt.An

Efter uppläsandet hvaraf Åklagaren anmärkte att Svaranden icke anmält sig hos Pastor i församlingen, i anledning hvaraf hon och närvarande fadren Nils Nilsson i Wallen förmälde, att den senare gjort sådan anmälan, enär hon ej varit kyrktagen efter nedkomst med barn, men att Pastorn hänvisat henne till Adjungten.

I anledning af Åklagarens erinran derom fann HäradsRätten, då af företedda prestbeviset icke syntes om Svaranden verkligen förstådt edens vigt och vådan af mened, fastän derom påmind och undervisad, Sden nu ej kunna tillstädjas att eden gå, utan uppskjöts saken till andra rättegångsdagen af nästa lagtima ting, med föreläggande för Sden att inom förr stadgad tid åter besöka sin själasörjare för erhållande af sådant intyg, som nu ansetts nödigt samt dermed försedd hos Rätten tillstädeskomma å berörda rättegångsdag vid redan stadgad vitespåföljd, gällande i öfrigt, i händelse af uteblifvande, det förut af Rätten föreskrifne äfventyr----hvilket för vederbörande afsades.

1865 den 28 April

N. 56

S. d Wid upprop till vidare handläggning af det under N.-18 i sistlidet Tings dombok antecknade mål, emellan Krono Länsm. C. A. Westerlund, å tjenstens vägnar åklagare och Pigan Cajsa Lisa Ersdotter i Wallen, Svarande, tilltalad såsom misstänkt att hafva stått i försåt för och öfverfallit sin husbonde,

Inställde sig Åklagaren men Svaranden kom ej tillstädes och lär ej heller förfall för sitt uteblifvande anmäla.

Efter läsning af förr i målet förda Protokollen, fullföljde Åklagaren sitt ansvarspåstående och ansåg Sden hafva till den henne förelagda ed brustit och påyrkade således hennes fällande till laga ansvar. Och lemnades målet beroende på utslag vid Tingets slut.

Utslag

Alldenstund Pigan Cajsa Lisa Ersdotter i Wallen förfallolöst uteblifvit från detta Ting, därå henne varit förelagdt, att med sin ed visa och sig värja, att hon icke den 15 april 1864 med tillhygge eller annorledes tillfogat sin husbonde Erik Henriksson i Wallen de sårskador eller något enda af de sår, hvilka vid besigtning af ProvincialLäkaren befunnits å hans nacke, samt Ersdotter följaktligen åt eden brystit och måste anses icke kunna densamma gå, utan således är öfvertygad att hafva på berörda sätt sin husbonde misshandlat, utan att deraf dock någon svårare fortfarande åkomma uppstått;

Fördenskull pröfvas i förmåga af 12 Kap. 13§ jämförd med 37 och 38§§ af Kongl. Förordn. d. 9 januari 1861 om mord, dråp och misshandel, jmförd med 14 kap. 13§ samt 35 och 36§§ i gällande strafflag af d. 16 febr. 1864, rättvist döma Cajsa Lisa Ersdotter, att för denna sin synbarligen med berätt mod utöfvade misshandel, hvarå ringare skada följt, undergå straff med 9 månaders fängelse, hvarjemte henne åligger att godtgöra i målet afhörda vittnens inställelse eller Abraham Eliasson samt Cajsa Greta Jonsdotter i Wallen tillika med målseganden sjelf 23 73 öre Rmt till vardera, jämte hvad som åtgår till lösen af Rättens utslag för utbekommande deraf.

Egande den härmed missnöjde etc.

Domen kunde ha blivit betydligt hårdare, det bedömdes som mycket allvarligt att bära hand på sin husbonde. I domen står straffarbete i 2 år och 6 månader, men det är överstruket och ändrat till 9 månaders fängelse.